

De què

Una de les respostes habituals que rebem quan donem les gràcies a algú és *No hi ha de què*. Són molts els qui consideren poc o no gens genuïna aquesta resposta, com un calc del francès o del castellà, i nosaltres matixos també ho considerem així.

Però anant més enllà, hom es podria preguntar, deixant de banda la propietat d'usar-la com a resposta en el cas indicat, si la frase *No hi ha de què* és gramaticalment correcta. Nosaltres ens inclinariem més aviat a dir que no.

No hi ha de què és, evidentment, la reducció de *No hi ha de què donar-les* (les gràcies). És cert que en alguns casos, en el llenguatge col·loquial, en construccions com aquesta, usades com a resposta, es prescindeix del verb de l'oració subordinada. Però allò que ens induiria a rebutjar aquesta construcció és més aviat la supressió del terme antecedent del pronom relatiu *què*. Efectivament, en construccions com *No hi ha de què donar-les*, *No tenen en què basar-se*, *No hi ha a què dedicar-se*, *No tenen per què preocupar-se*, etc., el mot *què* és un pronom relatiu, i els pronoms relatius, diferentment dels pronoms interrogatius, demanen un antecedent. No

sempre és fàcil de determinar si d'una oració principal ha de dependre una subordinada interrogativa indirecta, introduïda (en els casos a què hem reduït un esquema més ampli) pel mot fort *què*, o bé una subordinada relatiua substantiva, introduïda pel conjunt relatiu *el que* (o *allò que*), que no necessita antecedent. És evident, però, que si una frase com *No saben en què basar-se* és perfectament viable i normal, amb el mot *què* sense antecedent, és perquè aquest mot és un pronom interrogatiu.

En canvi, les frases introduïdes amb el mot fort *què* (precedit sempre d'una preposició) que depenen de principals amb verbs com *haver-hi* o *tenir*, no poden ésser sinó frases relatives; però adjectives, les quals demanen sempre un antecedent (si no, *què* adjectivarién?), que en els exemples adduïts podria ésser el pronom *res*: *No hi ha res de què donar-les*, *No tenen res en què basar-se*. Notem, a més, que el *què* interrogatiu pot prescindir de la preposició: *No saben què volen*. Però en una construcció anàloga amb verbs com *tenir* o *haver-hi*, n'ha de dependre una relatiua substantiva, introduïda pel terme *el que*, que, com hem dit, no demana antecedent: *Tenen el que volen*.

Albert Jané